

Mark Sedgwick

MODERN DÜNYAYA KARŞI

Gelenekselcilik ve Yirminci Yüzyılın Gizli Tarihi

Çeviren: Şamil Öçal

HECE

inceleme

Mark Sedgwick: Özellikle Gelenekselcilik, İslam, Sufizm ve terörizm konularındaki çalışmalarıyla bilinen İngiliz araştırmacı akademisyen. Halen Danimarka Aarhus Üniversitesi Arap-İslam tarihi alanında dersler veriyor. Sedgwick aynı zamanda Avrupa Batı Ezoterizmi Topluluğu'nun sekreterliğini yapmaktadır. Sedgwick bazı iddialara göre Müslümanlığı kabul ederek Abdulazim ismini almış ve Gelenekselciler arasında yaşamış ve eserlerinin bir kısmı bu tecrübelerinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak Sedgwick Gelenekselcilik ile ancak kısa bir süre ilişkisi olduğunu söylemektedir. Elinizdeki eser dışında Sedgwick'in belli başlı eserleri şunlardır: *Sufism: The Essentials* (American University in Cairo Press, 2000); *Saints and Sons: Making and Remaking the Rashidi Ahmed Sufi Order 1799-2000* (Brill 2005); *Muhammed Abdub* (Oxford Oneworld 2009); *Making European Muslims: Religious Socialization Among Young Muslims in Scandinavian and Western Europe*. Editor (New York Routledge, 2014).

Şamil Öçal: 1965 yılında Yozgat Akdağmadeni'nde doğdu. 1989 Yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 1994 yılında Yüksek lisansını, 1999 yılında "Kemalpaşazâde'nin Felsefi ve Kelami Görüşleri" konusundaki doktorasını tamamladı. Kırıkkale Üniversitesinde ve Çankırı Karatekin Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. 2004-2008 yıllarında New York Eğitim Ateşesi olarak çalıştı. 2011 yılında Kentucky Üniversitesi Felsefe Bölümünde Misafir Öğretim Üyesi olarak bulundu. 2015-2016 yılları arasında Yunus Emre Enstitüsü Tahran Türk Kültür Merkezi Müdürü olarak görev yaptı. İslam Felsefesi, Kelam, Türk İslam Düşüncesi Tarihi, Ortaçağ Felsefesi, Osmanlı Düşünce Hayatı konularında kitap ve makaleleri bulunan Şamil Öçal çalışmalarını Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Felsefe Bölümünde sürdürmektedir.

MODERN DÜNYAYA KARŞI

*Gelenekselcilik ve Yirminci Yüzyılın
Gizli Tarihi*

MARK SEDGWICK

Çeviren:
ŞAMİL ÖÇAL

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 381
İnceleme

Birinci Basım: Mart 2016

©Hece Yayınları

Orjinal Adı: Against the Modern World

Traditionalism and the Secret Intellectual History of the Twentieth Century

Copyright©2004 by Oxford University Press, Inc.

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent GÜLER

Baskı: Dumat Ofset

T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9279-82-6

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

Yazışma: P. K. 79 Yenişehir/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Belli Başlı Gelenekselcilerin Listesi / 9
Kitap Hakkında Birkaç Not / 13
Önsöz / 17
Giriş / 23

I. BÖLÜM

GELENEKSELÇİLİĞİN GELİŞİMİ

1-Gelenekselcilik / 51
2-Perennializm / 83
3-Gnostikler, Taocular ve Sufiler / 111

II. BÖLÜM

UYGULAMADA GELENEKSELÇİLİK

4-Kahire, Mostaganem ve Basel / 143
5-Faşizm / 187
6-Bölünme / 231

III. BÖLÜM

GENİŞ ANLAMDA GELENEKSELÇİLİK

7-Meryemiyye / 281
8-Amerika / 305
9-İtalya'da Terör / 339
10-Eğitim / 355

IV. BÖLÜM
GELENEKSELÇİLİK VE GELECEK

11-1968 Sonrası Avrupa / 387

12-Rusya'daki Yeni Avrasyacılık / 411

13-İslam Dünyası / 477

14-Akıntıya Karşı / 527

Kendileriyle Görüşülenler / 543

Bibliyografya / 549

Dizin / 559

Turning and turning in the widening gyre
The falcon cannot hear the falconer.
Things fall apart, the centre cannot hold,
Mere anarchy is loosed upon the world,
The blood-dimmed tide is loosed, and everywhere
The ceremony of innocence is drowned.

William Butler Yeats, "The Second Coming."

Döne döne genişleyen bu çemberde
Ne şahin ne de doğan duyar avcıcı
Ayrı düşer eşya kayar durur yeri merkezin
Dünyada kol gezen sadece anarşidir
Kana bulanmış dalga boşanır ve her yerde
Boğulur seremonisi masumiyetin

William Butler Yeats, "The Second Coming."

BELLİ BAŞLI GELENEKSELÇİLERİN LİSTESİ

Doğum Tarihlerine Göre En Önemli Yedi Gelenekselci

Coomaraswamy, Dr, Ananda Kentish (1877–1947). İngiliz asıllı Amerikan vatandaşı. Sanat tarihçisi.

Guénon, René (1886–1951). Fransız asıllı. Daha sonra Mısır vatandaşı oldu. Gelenekselciliğin kurucusu.

Evola, Baron Julius (1896/8–1974). İtalyan. Politik gelenekselciliğin kurucusudur.

Eliade, Dr. Mircea (1907–1986). Romanya asıllı Amerikan vatandaşı. Dinler konusunda araştırmacı.

Schuon, Frithjof (1907–1998). Alman asıllı. Daha sonra Fransız ve İsviçre vatandaşı oldu. Son olarak Amerika'da ikamet etti. Daha sonra Meryemiyeye adını alan "Aleviyeye" tarikatinin kurucusudur.

Nasr, Dr. Seyyid Hüseyin (1933–). İran asıllı Amerikan vatandaşı. İslami Gelenekselciliği İran'a ve diğer İslam ülkelerine getirdi.

Dugin, Alexander (1962–). Rus. Yeni Avrasyacılığın kurucusu.

Diğer Önde Gelen Gelenekselciler
(Doğum Tarihlerine Göre)

Ficino, Marsilio (1433–99). İtalyan papaz ve Yeni Platoncu.
Burrow, Reuben (fl. 1799). Amatör İngiliz oirmed tarihçisi.
Emerson, Ralph Waldo (1803–1882). Amerikalı. Transendentalist.

Blavatski, Helena (1831–1891). Rus Teozofist.

Wirth, Oswald (1860–1943). Mason reformcu ve Guénon'un dostu.

Pouvoirville, Albert de (1861–1940). Taocu emperyalist ve Guénon'un ikinci önemli hocası.

Encausse, Gérard (1865–1916). Martinist tarikatının kurucusu ve Guénon'un ilk önemli hocası.

Aguéli, Ivan (1869–1917). İsveçli Sufi ve ressam.

Charbonneau-Lassay, Louis (1871–1948). Katolik antikacı, Guénon'un dostu ve patronu. "İlahi Şefaath Şövalyeleri Kardeşliği"nin (Fraternity of the Cavaliers of the Divine Paracletee) ilk üstadı.

Sebottendorf, Rudolf von (1875–1945). Alman gizli bilimci (Okültist) ve mason. Daha sonra Adolf Hitler'in Nazi Partisine dönüştürdüğü Parti'nin kurucusu.

Eberhardt, Isabelle (1877–1904). Fransız-Rus Sufi ve yazar.

Maritain, Jacques (1882–1973). Bir dönem Guénon'un patronu oldu. Katolik felsefeci.

Chacornac, Paul (1884–1964). Guénon'un yayıncısı.

Thomas, Georges-Auguste (1884–1966). "İlahi Şefaath Şövalyeleri Kardeşliği" (Fraternity of the Cavaliers of the Divine Paracletee) ikinci üstadı.

Séligny, Paul de (1903–?). Morityuslu. Fransa'da ikamet etmektedir. Kült lider ve guru.

Reyor, Jean (1905–1988). Guénon'un ilk sadık talebesi. 1961 yılına kadar "*Etudes traditionnelles*"in editörlüğünü yaptı.

Vâlsan, Michel (1907–1974). Romanya asıllı. Fransa'da ikamet etti. Schuon'un ilk Paris Temsilcisi. Daha sonra bağımsız Aleviyye tarikatının şeyhi oldu. *Etudes traditionnelles*'in 1961'den ölümüne kadar editörlüğünü yaptı.

Burckhardt, Titus (1908–1984). İsviçreli. Schuon'un en yakın ve ilk arkadaşlarından ve onun Basel temsilcisi.

Lings, Martin (1909–) İngiliz. Önce Guénon'un Kahire'deki arkadaşı, daha sonra da Schuon'un Londra temsilcisi oldu.

Pauwels, Louis (1920–1997). Okkült ilimler üzerine kitaplar basan Fransız yayıncı ve yazar.

Hartung, Henri (1921–1988). Fransız asıllı. Son zamanlarında İsviçre'de ikamet etti. Schuon'un takipçisi. Daha yenilikçi bir halk entelektüeli olarak anıldı.

Pallavicini, Felice (1926–). İtalyan. Milan'da İdrisi Ahmediye tarikatından doğan Gelenekselci bir İtalyan tarikatının şeyhi.

Freda, Franco. İtalyalı Politik Gelenekselci.

Jamal, Gaydar (1947–). İslamcı Rus.

KİTAP HAKKINDA BİRKAÇ NOT

Çoğu durumda hızlı modernleşen toplumların gündemini sıkça işgal eden bir kavram olarak “Gelenek” Türk okurunun aşına olduğu kavramlardan biridir. Bugün Gelenekselciliğin daha çok Batı’da ya da Doğu toplumları içinde daha fazla Batı ile entelektüel temas içinde olan toplumlarda rağbet edilen bir şey olması dikkat çekicidir. Bu kitabın yazarının da dikkat çektiği gibi, Fransa’da ortaya çıkan ve Batı ülkelerinde ve Cezayir, Fas, İran ve Türkiye gibi ülkelerde belli bir ilgi uyandıran Gelenekselciliğin, Mısır, Suudi Arabistan vs. ülkelerde hemen hiç bilinmemesi bu bakımdan önemlidir. Oysa bu ilgisiz ülkeler “geleneği” en fazla sahiplenen, yaşayan ülkeler olarak bilinmektedir.

“Gelenekselcilik” konusunun Türkiye’de yeteri kadar tartışıldığını dahası yeteri kadar bilindiğini söylemek zordur. Türkiye’de “Gelenekselci”ler tarafından yazılan kitapların çoğunun çevrilmiş olmasına rağmen, dini-mistik bir hareket olarak Gelenekselcilik konusunda bilgimiz oldukça sınırlıdır. René

Guénon, Frithjof Schuon ve Seyyid Hüseyin Nasr gibi Gelenekselcilerin ve daha az sayıda da olsa diğer Gelenekselcilerin kitapları Türkçeye çevrilmiş olmasına rağmen Gelenekselciler'in birbirlerine nasıl bir bağ ile bağlı oldukları, bunları besleyen büyük ve küçük damarların nerelere kadar uzandığı ve bunlardan ayrılan damarların uzantı noktaları konusunda yeteri kadar bilgiye sahip değiliz. Bunun en önemli sebeplerinden birisi Gelenekselcilerin üzerinde yürüdükleri yolla ilgili ya da bu yola aykırı gördükleri gerekli bilgiyi verirken bu yolda yürüyenlerin özel hikâyeleri konusunda bilgi vermeyi anlamsız bulmuş olmalarıdır. Bugüne kadar Gelenekselcilerin şahsi hayatları ile ilgili ancak umumi bilgiler ya da onların kendi koymuş oldukları standartlar çerçevesinde bilinmesini uygun gördükleri şeyler geniş kitleler tarafından biliniyordu.

Tek tek Gelenekselciler hakkında kitap yazılmış ve bunların düşünceleri eleştirilmiş olsa da, yakın tarihimize ait bir olgu olmasına rağmen genel anlamda Gelenekselciliğin tarihi konusunda elimizdeki araştırma sayısı maalesef yok denecek kadar azdır. Mark Sedgwick'in doktora tezi olarak hazırlamış olduğu "Modern Dünya'ya Karşı" adını verdiği elinizdeki bu eser bu eksikliği belli bir dereceye kadar giderebilecek niteliktedir.

Kitap yazılışından itibaren bu alanda çalışmalar yapan ya da alanla ilgilenen kimseler arasında önemli tartışmalara sebep olmuş ve Gelenekselciler de artık birer tarihsel şahsiyet olarak daha geniş oranda tartışılmaya başlanmıştır. Gelenekselciliğe karşı olan kimseler ve Gelenekselci çizgiye yakın duranların bu kitapla ilgili tutumları elbette birbirinden farklı olmuştur. Beklenildiği üzere Gelenekselciler genellikle bu kitabı görmezden gelmişler ya da olumsuz ifadelerle kitaba göndermede bulunmuşlardır. Yazarın şahsı ile ilgili de bu bağlamda bazı iddialar dile getirilmiştir. Bunlardan en önemlisi Sedgwick'in bir zamanlar kendini gizleyerek Gelenekselcilerin arasında bir "Gelenekselci" gibi yaşadığı ve bu şekilde onların tüm sırlarına aşına olduğunu ve daha sonra da bu sırları faş ettiği iddiasıdır. Buna karşılık

Gelenekselci olarak bilinen kimselerin Sedgwick'in bu kitabına yönelik kapsamlı bir eleştiri yazmamaları ilginçtir. Diğer yandan Gelenekselcilik karşıtlarının ise kitabı onların aleyhine kullanma eğilimi içinde olduklarını görüyoruz. Onların da bu konuda objektif bir değerlendirme içinde olduklarını söylemek zordur.

Bizi bu kitabı tercüme etmeye sevk eden şey Gelenekselciliğin hem bir düşünce hem de tarihsel boyutları itibarıyla tartışılmasına katkıda bulunmaktır. Kitap kendi alanında ilktir ve bu bakımdan önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Dolayısıyla Türk okuyucusu Gelenekselciliği daha geniş bir açıdan değerlendirme fırsatı bulmuş olacaktır. Ancak okuyucuya kitabın içeriği ile ilgili bazı hususların hatırlatılmasının yararlı olacağını düşünüyorum.

Birbirinden farklı kaynakları kullanarak kaleme alınan kitap "tarihçi" bir bakış açısıyla yazılmıştır. Dolayısıyla serdedilen düşüncelerin olaylarla ne dereceye kadar irtibatlı olduğu araştırılmıştır. Çok sayıda kaynağın kullanılmasının bir sonucu olarak, bazen verilen hükümlerde bir aceleciliğin ve hatta ilgisizliğin olma ihtimalini akla getirmektedir. Göze çarpan şeylerden birisi de çok silik ve önemsiz kalan 'delil'e dayalı "önemli" iddiaların gündeme getirilmesidir. Yazar zaman zaman da akademinin standart dilinin dışına çıkarak pek alışılmadık hükümler verebilmiştir. Gelenekselcilerle irtibat kurma noktasında bazı sıkıntılar yaşamış olabileceğini düşündüğümüzde yazarın Gelenekselciliğin sınırlarını "malzeme bulabileceği alan"a doğru gereğinden bir miktar fazla uzattığını görmemiz zor olmayacaktır.

Her kitap kendine özgü özgünlükleri yanında zaafalarını da beraberinde taşır. Elinizdeki bu kitabın özgün yanı Gelenekselcilerin insanlara dokunan iz bırakan hayatlarını ele almak suretiyle Gelenekselciliği tarihsel bakımdan tartışmaya açmış olmasıdır. Şimdi yazarın ortaya attığı birçok iddia vardır. Bu iddiaların doğruluğu ya da yanlışlığı daha ileri düzeyde yapılacak araştırmalar tarafından ortaya konulacaktır. Kitabın bu bakımdan Gelenekselcilikle ilgili bilginimizin sınırlarını önemli ölçüde genişleteceğini düşünüyorum.